

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Жешувський університет (Республіка Польща)
Університет третього віку в Громадкі (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)

МАТЕРІАЛИ
V Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

31 березня – 2 квітня 2021 року

Том 1

ХАРКІВ
2021

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

ISBN 978-617-7886-20-3

Редакційна колегія:

Золотухіна С. Т. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ворожбіт-Горбатюк В. В. – професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Штефан Л. А. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Твердохліб Т. С. – д-р пед. наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лазарєва О. М. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Дейниченко Г. В. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

Затверджено редакційно-видавничою радою

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

(протокол №2 від 10.03.2021 року)

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 березня – 2 квітня 2021 р.). У 2 томах. / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : «Мітра», 2021. Т.1. 313 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, студентів з питань розвитку педагогічної науки й освіти, психолого-педагогічних аспектів інклюзивної освіти, організації дистанційного навчання, реалізації інноваційних технологій, розвитку обдарованої особистості в сучасному освітньому середовищі, професійної підготовки фахівця а також сучасних проблем порівняльної педагогіки.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Видано за рахунок авторів.

ISBN 978-617-7886-20-3

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, 2021

Жерновникова О. А., Коваленко О. А., Коваленко Л. М.

Принципи і методи організації змішаного навчання в закладах вищої освіти 104

Жизномирська О. Я.

Дистанційна форма навчання: шлях підвищення кваліфікації педагогів Тернопільського краю 107

Кравченко О. О.

Соціальна інклюзія дистанційного освітнього процесу 111

Лебедєва В. В.

Ресурсне наповнення дистанційного курсу в системі MOODLE 115

Олійник Т. О., Пісоцька М. Е., Минко П. Є.

Особливості вдосконалення студентоорієнтованого викладання в онлайн-середовищі 119

Пономарьова Н. О.

Впровадження змішаного навчання у підготовці майбутніх учителів: досвід та перспективи 123

Потапова Н. В.

Особливості використання веб-квестів в освітньому процесі в умовах дистанційного навчання 126

Прокопенко А. І., Доценко С. О.

Цифровізація системи вищої освіти в умовах пандемії COVID-19 129

Собченко Т. М., Пивоварова О. М.

Переваги та недоліки реалізації змішаного навчання майбутніх учителів-філологів у закладах вищої педагогічної освіти 133

Танько Т. П.

Деякі аспекти організації дистанційного навчання у закладах вищої педагогічної освіти 137

Толочик О. В., Васютіна Т. М.

Особливості організації змішаного навчання в початковій школі в контексті природничої освітньої галузі 141

Абдулкадір Кабадай

Вплив телебачення на різні сфери розвитку дитини 144

Сірі Соллід Мадсен

2020: зміни ставлення викладачів до цифрових технологій як до освітнього ресурсу 149

Секція III

Психолого-педагогічні засади інклюзивної освіти й підтримуючого навчання 155

Григоренко В.Л.

Формування толерантності у майбутніх вихователів ЗДО в умовах інклюзивної освіти 155

3. *Відкрите* освітнє е-середовище сучасного університету, 2018, Вип. 5, С. 160-177. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeeemu_2018_5_21(дата звернення 25.02.2021).

4. Технології дистанційного навчання: методологія створення та супроводу навчальних курсів : навч. посіб. [А. І. Прокопенко та ін.]. Харків, 2019. 81 с.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Собченко Т. М.

кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

м. Харків, Україна

Пивоварова О. М

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

м. Харків, Україна

Стаття присвячена проблемі реалізації змішаного навчання, яка наразі є досить актуальною не лише в Україні, але й усьому світі. Розкрито сутність поняття «змішаного навчання». Визначено якими законодавчими документами ця форма навчання регулюється в Україні. Проаналізовано переваги та недоліки реалізації змішаного навчання майбутніх учителів-філологів у закладах вищої педагогічної освіти.

Ключові слова: *змішане навчання, переваги, недоліки, здобувачі.*

The article is devoted to the problem of implementation of blended learning, which is currently quite relevant not only in Ukraine but also around the world. The essence of the concept of "blended learning" has been revealed. It has been determined which legislative documents this form of education is regulated in Ukraine by. The advantages and disadvantages of the implementation of blended learning of future teachers of philology in institutions of higher pedagogical education have been analyzed.

Key words: *blended learning, advantages, disadvantages, applicants.*

Інформатизація та комп'ютеризація сфери освіти сприяла появі нових ефективних методик організації навчальної діяльності у закладах вищої освіти, які розвивають необхідні сучасному фахівцю компетентності. Комп'ютерно-орієнтовані, електронні, дистанційні та мобільні засоби навчання поряд з компетентнісним підходом стають перспективним напрямом модернізації вищої освіти та впливають на подальший розвиток нової форми організації навчання – змішане навчання, яке спонтанно увійшло у всі заклади вищої освіти з 2020 року. Це було викликано світовою пандемією, спричиненою коронавірусом. Тому під час

пандемії змішане навчання стало своєрідною панацеєю та дало змогу не переривати навчальний процес.

Модернізація вищої освіти та перспективність вказаних технологій на основі компетентнісного підходу закріплена рядом законодавчих документів: Закон України «Про вищу освіту» [2], Закон України «Про Національну програму інформатизації» [3], Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [4], Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» [5], розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» [6], наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» [7].

Поняття «змішане навчання» («blended learning») вперше сформульовано у книзі «Довідник змішаного навчання: глобальні перспективи, місцеві проекти» американських учених С. Бонка та С. Грема у 2006 р. [8], де зазначено, що змішане навчання поєднує традиційне навчання (face-to-face instruction) з онлайн навчанням (computer mediated instruction). Згодом, з'явилися нові синонімічні поняття – гібридне («hybrid»), комбіноване («combined»), гнучке («flexible») навчання. Проте, широкого вжитку набуло поняття «змішане навчання» – «blended learning» [11].

На основі аналізу психолого-педагогічних досліджень вітчизняних учених (В. Кухаренко, М. Олійник, Н. Рашевська, О. Спірін, Є. Смирнова-Трибульська, А. Стрюк, Г. Ткачук) та зарубіжних (К. Bonk, М. Horn, С. Graham, М. Gruber, С. Dziuban), ми визначили, що змішане навчання – це форма навчання, під час якої поєднується навчання безпосередньо в аудиторії (офлайн), та дистанційно (онлайн), а здобувач освіти сам обирає час, місце, спосіб і зручний для нього темп.

Досвід реалізації змішаного навчання в зарубіжних закладах свідчить про те, що запровадження цієї моделі навчання передбачає створення так званих масових відкритих онлайн-курсів (MOOCs) на базі відповідної платформи навчання. Перша реалізація таких курсів в Україні втілена у проекті Prometheus. Зокрема, у жовтні 2014 році викладачі та провідні фахівців Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» взяли участь у розробці безкоштовних відкритих курсів на платформі Prometheus. Проект побудований за зразком проектів Стенфордського університету щодо створення онлайн-курсів (2011 р.), заснованих на концепції змішаного навчання [10].

Проект Prometheus передбачав розробку двох видів курсів: масові відкриті онлайн-курси та курси для реалізації змішаного навчання. Відповідно до першого формату курс проходиться повністю самостійно без відриву від основної діяльності. Другий формат курсів розроблений з урахуванням досліджень Стенфордського, Гарвардського університетів та Масачусетського технологічного інституту, що передбачає інтеграцію масових відкритих онлайн-курсів у

навчальний процес університету чи школи [9, с.302]. У 2016 році платформа Prometheus містила 650 000 навчальних курсів та 270 000 зареєстрованих учасників.

Педагогічна література презентує такі основні елементи змішаного навчання [12]:

- *час* (можливість навчання у будь-який час, необмеженість розкладом, семестром або навчальним роком);
- *темп* (навчання відповідно власного темпу навчання);
- *місце* (можливість навчатися у будь-якому місці);
- *спосіб навчання* (мішане навчання комбінує різні підходи: наприклад, начитку теми перед великою групою, організацію роботи в маленьких групах, індивідуальні консультації – як наживо, так і за допомогою онлайн інструментів);
- *вчитель* (викладачі навчають та підтримують здобувачів наживо або за допомогою онлайн-інструментів) [13].

Як свідчить аналіз досвіду реалізації змішаного навчання у вищому педагогічному закладі освіти, для кожного викладача і здобувача ця форма є новою, складною, незвичною. Довелося досить швидко оволодівати онлайн ресурсами, сервісами та інструментами для ефективно організації процесу навчання. Для здобувачів гуманітарних спеціальностей, а саме для майбутніх учителів-філологів, теж процес адаптації був складним, оскільки навички володіння інформаційно-комунікативними технологіями не є фаховими із-за специфіки професійної підготовки. Але, нами під час проведеного дослідження на українському мовно-літературному факультеті, було виявлено такі переваги:

- по-перше, оволодіння новими освітніми технологіями, різними платформами відкриває для здобувачів вищої освіти нові горизонти і зумовлює набуття досвіду використання різних форм і способів навчання в подальшій практичній діяльності;
- по-друге, здобувачі освіти вчаться раціонально використовувати і розподіляти час у зручному для себе режимі;
- по-третє, змішана форма навчання дисциплінує, допомагає самотійно і вмотивовано розставляти пріоритети;
- по-четверте, змішане навчання дає можливість максимально використовувати освітньо-виховний потенціал, як аудиторних занять, так і позааудиторних для отримання додаткової інформації;
- по-п'яте, це швидкість та зручність у перевірці робіт. У кожній групі мінімум 20 чоловік, перевірка та коментування робіт займає дуже багато часу, а за допомогою он-лайн ресурсів результати з'являються миттєво, здобувач бачить свої помилки, намічає способи їх усунення;
- по-шосте, для досягнення результативності неможливо застосовувати лише один метод навчання, доцільно поєднувати кілька способів;
- по-сьоме, змішане навчання створює умови для зміни ролі викладача, а саме з трансформатора на консультанта для максимального розкриття можливостей майбутніх фахівців;

- по-восьме, це інтерактивність навчання, за допомогою чого у здобувачів з'являються нові можливості.

Незважаючи на переваги є недоліки, на які слід звернути увагу. Так, не всі здобувачі мають сучасне технічне обладнання, інструментарій, що певною мірою негативно відбивається на рівні навчання. Підкреслимо, що застосування аудиторної форми роботи проведення занять сприяє здійсненню активної комунікації «викладач-студент», «студент-студент». На жаль, змішане навчання у деякій мірі зменшує рівень спілкування суб'єктів навчання, обмежує здійснення індивідуального підходу до студентів, знижує можливості формування певних професійних умінь і навичок у майбутніх учителів-філологів (написання творів, есе тощо) з огляду на добросовісність виконання робіт. Крім того, шкоди здоров'ю завдає і переважно сидячий спосіб життя, а також несформованість психологічної готовності до змішаного навчання.

Отже, змішане навчання, як сучасна вимога часу, має певні переваги і недоліки. Організація і проведення змішаного навчання залежить, як свідчить досвід його проведення в умовах карантину, від об'єктивних (технічне оснащення) і суб'єктивних (готовність викладачів, психологічні перешкоди) чинників навчання.

Список використаних джерел:

1. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletsreads-2.pdf> (дата звернення 01.03.2021 р.).
2. Закон України «Про вищу освіту». Редакція від 20.12.2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 01.03.2021 р.).
3. Закон України «Про Національну програму інформатизації». Редакція від 01.08.2016. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр> (дата звернення 01.03.2021 р.).
4. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/537-16> (дата звернення 03.03.2021 р.).
5. Указ президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» від 31.07.2000. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/928/2000> (дата звернення 01.03.2021 р.).
6. Розпорядження Кабінету міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 15 травня 2013 р. (№ 386-р) (реалізація якої розрахована до 2020 року). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-р> (дата звернення 01.03.2021 р.).
7. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ МОН України від 25.04.2013 № 466. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (дата звернення 01.03.2021 р.).

8. Bonk C. The handbook of blended learning environments: Global perspectives, local designs. San Francisco: JosseyBass/Pfeiffer. 2006. 32 p.
9. Strutynska O. Analysis of problems and perspectives of the use of MOOCs in Ukraine. URL: https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/13265/21_The%20Use%20of%20MOOCs%20for%20Training.pdf?sequence=1 (дата звернення 01.03.2021 р.).
10. Теоретичні аспекти та стан впровадження змішаного навчання у закладах вищої освіти України. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/8666/1/Tkachuk_repozitariy.pdf (дата звернення 01.03.2021 р.).
11. Змішане навчання. Суть, переваги та успішні приклади. URL: <http://blog.ed-era.com/blended-learning-sut-pierievaghi-ta-uspishni-prikladi/> (дата звернення 03.03.2021 р.).
12. Blended Learning: Defining Models and Examining Conditions to Support Implementation. URL: <https://www.researchforaction.org/publications/blended-learning-defining-models-and-examining-conditions-to-support-implementation/> (дата звернення 02.03.2021 р.).
13. Моделі змішаного навчання. URL: <https://courses.ed-era.com/asset-v1:Osvitoria+and+EdEra+lifehacks+101+type@asset+block@Blended-learning.pdf> (дата звернення 01.03.2021 р.).

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Танько Т. П.

доктор педагогічних наук, професор

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна

У статті проаналізовані особливості організації дистанційного навчання у закладах вищої освіти. Схарактеризовано досвід роботи викладачів факультету дошкільної освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди в умовах дистанційного навчання. Представлено пріоритетні напрями роботи викладацького складу в нових умовах.

Ключові слова: дистанційне навчання, заклади вищої освіти, здобувачі вищої освіти.

The features of the organization of distance learning in higher education institutions have been analyzed in the article. The experience of teachers of the faculty of preschool education of Kharkiv National Pedagogical university named after GS Skovoroda in the conditions of distance learning has been characterized. The priority directions of work of the teaching staff in new conditions have been presented.

Key words: distance learning, institutions of higher education, applicants.

Соціально-економічні умови, оновлення професійних знань, суттєве зростання ролі інформаційних технологій у різних галузях життя людини актуалізують питання модернізації вітчизняної освіти, важливим аспектом якої є